

ХАРКІВСЬКА ДЕРЖАВНА АКАДЕМІЯ ДИЗАЙНУ І МИСТЕЦТВ

Кафедра реставрації та експертизи творів мистецтва

ЗАТВЕРДЖУЮ

Перший проректор
з науково-педагогічної роботи

Марина ТОКАР

« 27 » серпня 2025 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА ВИБІРКОВОЇ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ВК5 Іконографія

(шифр та назва навчальної дисципліни)

рівень вищої освіти перший (бакалаврський)
перший(бакалаврський) / другий (магістерський) / третій (освітньо-науковий)

галузь знань 02 Культура та мистецтво

спеціальність 023 Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація

освітня програма Реставрація та експертиза творів мистецтва

факультет Образотворче мистецтво

ХДАДМ 2025

Робоча програма навчальної дисципліни іконографія для здобувачів вищої освіти 3 курсу першого (бакалаврського) рівня зі спеціальності 023 «Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація» ОПП «Реставрація та експертиза творів мистецтва».

Розробник:

_____ Вячеслав ШУЛІКА
(підпис) (ім'я та прізвище)

Робоча програма розроблена кафедрою реставрації та експертизи творів мистецтва та затверджена протокол від «27» серпня 2025 року № 23

Завідувач кафедри

_____ Вячеслав ШУЛІКА
(підпис) (ім'я та прізвище)

Гарант освітньої програми

_____ Наталя АНТОНЕНКОВА
(підпис) (ім'я та прізвище)

УЗГОДЖЕНО

Декан факультету ОМ

_____ Ольга ІВАЩЕНКО
(підпис) (ім'я та прізвище)

ЗАТВЕРДЖЕНО

Методичною радою ХДАДМ

Протокол від «27» серпня 2025 року № 25-04

АНОТАЦІЯ **до навчальної дисципліни «Іконографія»**

Дисципліна «Іконографія» відноситься до вибіркових навчальних дисциплін циклу професійної підготовки, викладається відповідно до навчального плану, затвердженим методичною радою ХДАДМ.

В процесі навчання студенти знайомляться з основами іконографії християнського мистецтва та основами іконографічного аналізу творів іконопису. Навчальним планом підготовки бакалаврів-реставраторів денної форми навчання, викладання «Іконографія» передбачено у 5 семестрі в обсязі 3 кредитів ECTS (90 годин).

В програмі викладено етапи та зміст навчання дисципліни і дано перелік рекомендованої літератури.

THE SUMMARY

To a subject matter "Iconography"

The course "Iconography" is part of the elective subjects in the professional training cycle and is taught according to the curriculum approved by the Methodical Council of Kharkiv State Academy of Design and Arts.

During the course, students are introduced to the basics of Christian art iconography and the fundamentals of iconographic analysis of icon painting works. According to the curriculum for bachelor's degree restorers in full-time education, the "Iconography" course is taught in the 5th semester with a volume of 3 ECTS credits (90 hours).

The program outlines the stages and content of the course and provides a list of recommended literature.

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітня програма, рівень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма здобуття освіти	заочна форма здобуття освіти
Кількість кредитів – 3	Галузь знань <i>02 «Культура і мистецтво»</i>	Вибіркова	
	Спеціальність <i>023 «Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація»</i>	Мова навчання: <u>українська</u>	
Модулів – 2	Освітня програма <i>«Реставрація та експертиза творів мистецтва»</i>	Рік підготовки:	
Змістових модулів – 5		3-й	
Загальна кількість годин – 90		Семестри	
		5-й	
		Лекції	
Тижневих годин для денної/заочної форми навчання: Аудиторних 1-й семестр - 2	Рівень вищої освіти <u>перший (бакалаврський)</u>	30	
		Практичні, семінарські	
		0	
		Лабораторні	
		0	
		Самостійна робота	
		60	
		Індивідуальні завдання:	
0			
Вид контролю: залік			

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Предметом дисципліни «Іконографія» є іконографічні (композиційні) схеми пам'яток християнського сакрального мистецтва і їх історичній ретроспективі.

При виконанні практичних завдань студенти використовують комплекс знань з фундаментальних дисциплін: «Історія мистецтва», «Експертиза творів мистецтва», «Реставрація творів мистецтва».

Зміст навчальної дисципліни передбачає виконання:

Модуль 1. Обрати іконографічний зразок, виконати графічний аналіз зображення.

Модуль 2. Виконання прорису до ікони (за результатами графічного аналізу).

Метою викладання навчальної дисципліни є: надати студентам необхідні знання для вільної наукової та практичної роботи із пам'ятками християнського мистецтва. Оволодіння знаннями з дисципліни «Іконографія» здійснюється з урахуванням початкового рівня знань студентів і спрямовано на продуктивне засвоєння принципів роботи з дослідження творів сакрального мистецтва.

Завдання навчальної дисципліни:

- формування у студентів-реставраторів теоретичних основ аналізу творів сакрального мистецтва;
- здібність відрізнити іконографічні типи християнських зображень;
- вміння застосовувати набуті знання в практичній роботі (реставрація творів мистецтва, копіювання);

Компетентності та програмні результати навчання навчальної дисципліни (згідно з освітньою програмою)

Компетентності, якими повинен оволодіти здобувач	Програмні результати навчання
СК1. Здатність розуміти базові теоретичні та практичні закономірності створення цілісного продукту предметно-просторового та візуального середовища.	ПРН1. Застосовувати комплексний художній підхід для створення цілісного образу.
СК2. Здатність володіти основними класичними і сучасними категоріями та концепціями мистецтвознавчої науки.	ПРН2. Виявляти сучасні знання і розуміння предметної галузі та сфери професійної діяльності, застосовувати набуті знання у практичних ситуаціях.
СК5. Здатність генерувати авторські інноваційні пошуки в практику сучасного мистецтва.	ПРН5. Аналізувати та обробляти інформацію з різних джерел.

<p>СК6. Здатність інтерпретувати смисли та засоби їх втілення у мистецькому творі.</p> <p>СК8. Здатність проводити аналіз та систематизацію зібраної інформації, діагностику стану збереженості матеріально-предметної структури твору мистецтва, формулювати кінцеву мету реставраційного втручання.</p> <p>СК9. Здатність використовувати професійні знання у практичній та мистецтвознавчій діяльності.</p> <p>СК11. Здатність проводити сучасне мистецтвознавче дослідження з використанням інформаційно-комунікаційних технологій.</p> <p>СК12. Здатність презентувати художні твори та мистецтвознавчі дослідження у вітчизняному та міжнародному контекстах.</p> <p>Загальні компетенції:</p> <p>ЗК6. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.</p> <p>ЗК7. Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.</p> <p>ЗК8. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.</p> <p>ЗК9. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).</p>	<p>ПРН7. Відображати морфологічні, стильові та кольоро-фактурні властивості об'єктів образотворчого, декоративного мистецтва, реставрації та використовувати існуючі методики реставрації творів мистецтва в практичній діяльності за фахом.</p> <p>ПРН9. Застосовувати знання з історії мистецтв у професійній діяльності, впроваджувати український та зарубіжний мистецький досвід.</p> <p>ПРН10. Володіти основами наукового дослідження (робота з бібліографією, реферування, рецензування, приладові та мікрохімічні дослідження).</p> <p>ПРН14. Трактувати формотворчі засоби образотворчого мистецтва, декоративного мистецтва, реставрації як відображення історичних, соціокультурних, економічних і технологічних етапів розвитку суспільства, комплексно визначати їхню функціональну та естетичну специфіку у комунікативному просторі.</p> <p>ПРН15. Володіти фаховою термінологією, теорією і методикою образотворчого мистецтва, декоративного мистецтва, реставрації мистецьких творів.</p> <p>ПРН17. Популяризувати надбання національної та всесвітньої культурної спадщини, а також сприяти проявам патріотизму, національного самоусвідомлення та етнокультурної самоідентифікації.</p>
--	--

3. Програма навчальної дисципліни

Модуль 1.

Змістовий модуль 1.

Тема 1. Світоглядні основи церковного та не церковного мистецтва.

Тема 2. Образ у християнському мистецтві, принципи іконного зображення.

Тема 3. Мистецтво перших християн.

Змістовий модуль 2.

Тема 4. Іконографія Пресвятої Трійці.

Змістовий модуль 3.

Тема 5. Іконографія Ісуса Христа.(оглавні, оплічні, поясні зображення)

Модуль 2.

Тема 6. Іконографія Ісуса Христа (зображення на повний зріст, символічні зображення)

Змістовий модуль 4.

Тема 7. Іконографія Богоматері

Змістовий модуль 5.

Тема 8. Іконостас

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин					
	денна форма					
	усього	у тому числі				
л		пр.	лаб.	інд	с.р	
1	2	3	4	5	6	7
Модуль 1.						
Змістовий модуль 1.						
Тема 1. Світоглядні основи церковного та не церковного мистецтва.	6	2				4
Тема 2. Тема 2. Образ у християнському мистецтві, принципи іконного зображення.	6	2				4
Тема 3. Тема 3. Мистецтво перших християн.	6	2				4
Разом за змістовим модулем 1	18	6				12
Змістовий модуль 2.						
Тема 4. Іконографія Пресвятої Трійці.	6	2				4
Разом за змістовим модулем 2	6	2				4
Змістовий модуль 3.						
Тема 5. Іконографія Ісуса Христа.(оглавні, оплічні, поясні зображення)	18	6				12
Модуль 2						
Тема 6. Іконографія Ісуса Христа (зображення на повний зріст, символічні зображення)	12	4				8
Разом за змістовим модулем 3	30	10				20
Змістовий модуль 4.						
Тема 7. Іконографія Богоматері	24	8				16
Разом за змістовим модулем 4	24	8				16
Змістовий модуль 5.						
Тема 8. Іконостас	12	4				8
Разом за змістовим модулем 5	12	4				8
Всього годин	90	30				60

5. Теми практичних занять

Практичні заняття програмою не передбачені

6. Теми семінарських занять

Семінарські заняття програмою не передбачені

7. Самостійна робота

Назва теми	Кількість годин
Тема 1. Обрання зразку для графічного аналізу. Робота з літературою.	4
Тема 2. Затвердження зразку. Робота з літературою.	4
Тема 3. Виконання графічного аналізу композиції ікони. Робота з літературою.	4
Тема 4. Виконання графічного аналізу композиції ікони. Робота з літературою.	4
Тема 5. Виконання графічного аналізу композиції ікони. Робота з літературою.	12
Тема 5 Виконання прорису ікони. Робота з літературою.	8
Тема 6 Виконання прорису ікони. Робота з літературою.	16
Тема 7 Виконання прорису ікони. Робота з літературою.	8
ТОЩО	
Всього годин	60

8. Індивідуальна робота

Програмою не передбачено

9. Методи навчання

В навчальному процесі використовуються словесні, наочні, практичні, пояснювально-ілюстративні та дослідницькі методи. Системний підхід навчального процесу забезпечує методи навчання, такі як метод організації і проведення навчання, стимулювання і мотивації, контролю і самоконтролю в навчанні, інтерактивні та активні методи.

Серед інтерактивних методів застосовуються відповіді на запитання і опитування думок студентів; дискусії, мозковий штурм.

До активних методів відноситься виконання практичних завдань. Водночас зберігається інтерактивне спілкування з викладачем.

Наочний метод навчання спирається на візуальному сприйнятті інформації. в навчальному процесі активно використовуються ілюстративні матеріали.

Серед практичних методів застосовуються – виконання практичних робіт (Творчі роботи).

Також застосовуються методи дистанційного навчання, які не відрізняються від традиційних, крім онлайн формату.

10. Методи контролю

Програмою передбачено *рубіжні етапи контролю* у формі поточних переглядів практичних робіт та усного опитування. *Підсумковий контроль* засвоєння знань здійснюється у формі заліку.

11. Розподіл балів, які отримують студенти (зразок) ЗАЛІК

Поточне тестування та самостійна робота				Сума
1 модуль				
Змістовий модуль №1			Зміст. Мод. №2	
Т1	Т2	Т3	Т4	
0-10	0-10	0-10	0-10	40

Поточне тестування та самостійна робота			Сума
2 модуль			
Зміст мод №3	Зміст. Мод. №4	Зміст. Мод. №5	
Т5	Т6	Т7	
0-30	0-20	0-10	60

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, диференційованого заліку, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
75-81	C		
64-74	D		
60-63	E	задовільно	
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
1-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

12. Нормативна література

1. І Александрович В.С. Покров Богородиці. Українська середньовічна іконографія. Львів: НАН України, Інститут Українознавства ім.І.Крип'якевича, 2010. 468 с.
2. Гелитович М. Богородиця з дитям і похвалою: ікони колекції Національного музею у Львові. Львів: Свічадо, 2005. 166 с.
3. Гелитович М. Українські ікони Спас у Славі. Львів: Друкарські куншти, 2005. 95 с. 5.
4. Креховецький, Я. Богослов'я та духовність ікони. Львів: Свічадо, 2005. 196 с. 7. Овсійчук 6. В. Кравич Д. Оповідь про ікону. Львів: Інститут народознавства НАН України, 2000. 396 с.
5. Овсійчук В. Кравич Д. Оповідь про ікону. Львів: Інститут народознавства НАН України, 2000. 396 с.
6. Осадча О.Ф. Візантійська традиція в іконописі: богословсько-символічні та формотворчі аспекти. Вінниця: Твори, 2023. 266 с.
7. Оляніна С. В. Український іконостаc XVII–XVIII ст.: семантика пластичного образу: дис. ... канд. Мистецтвознавства: 023. Львів, 2020. 626 с.
URL: <https://lnam.edu.ua/files/Academy/nauka/specrada/Dusertacii/2020/olianina/>

[web.%20Дисертація%20Оляніна.pdf](#) (дата звернення: 15.09.2024).

8. Оляніна С. Український іконостас: від функціональної конструкції до архітектурної рами. *Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв*. 2019. № 1. С. 374–378.

URL: <https://journals.uran.ua/visnyknakkkim/issue/view/10066>

9. Соколова Д.К. Шуліка В.В. Іконографічні програми монументальних розписів О.Я. Сокола у храмах Харківщини та Полтавщини. *Український мистецтвознавчий дискурс*. 2024. (5). С. 133–144. <https://doi.org/10.32782/uad.2024.5.15>

10. Степовик Д. В. Іконологія й іконографія. Івано-Франківськ: Нова Зоря, 2004. 319 с.

11. Степовик Д. Історія української ікони Х-XX ст. Київ: Либідь, 1996. 438 с.
10. Таранушенко С.А. Український іконостас. Іконостаси Слобідської України. Харків: ХПММС, 2011. 152 с.

12. Шуліка В. В. Пітер Пауль Рубенс, Луцій Анней Сенека, «Африканський рибалка» та Малочернеччинська ікона Ісуса Христа. *Волинська ікона: дослідження та реставрація*. Науковий збірник. Випуск 29. Матеріали ХХІХ Міжнародної наукової конференції, присвяченої 30-річчю Музею волинської ікони, м. Луцьк, 19-20 жовтня 2023 року. Упоряд. Т. Єлісеєва, Л. Мірошниченко-Гусак. Луцьк: Волинський краєзнавчий музей, Музей волинської ікони, 2023. С.75 – 91.

13. Шуліка В. Радченко Я. Переяславський іконописний осередок кінця ХІХ – початку ХХ ст.: технологічні та художні особливості. *Музей та реставрація у контексті збереження культурної спадщини: актуальні виклики сучасності (до 100-річчя Реставраційної майстерні Лаврського музею культів та побуту)*. Матеріали ІХ Міжнародної науково-практичної конференції 19 – 20 вересня 2024 р. Київ, Україна. Київ: Національний заповідник «Києво-Печерська лавра», 2024. С. 254–263.

14. Шуліка В.В. Вівтарна перегородка Охтирського Успенського собору 1738 року: стилістичне рішення та іконографічна програма /*Вісник ХДАДМ* № 3, 2020. Харків: ХДАДМ, 2020. С. 94 – 98.

15. Шуліка В.В. Домова церква Спаса Нерукотворного Харківського комерційного училища: художнє вбрання, майстри, іконографічна програма /*Культурна спадщина Слобожанщини: збірка наукових статей*. Число 48. Харків: Курсор, 2021. С.62–74.

16. Шуліка В.В. Іконостас Слобожанщини ХVІІ – ХVІІІ століття: деісусний ярус. Перші Таранушевківські читання: матеріали Всеукраїнської наукової конференції кафедри теорії та історії мистецтв ХДАДМ, 14-15 квітня 2023 року. Харків: ХДАДМ, 2023. С. 131 – 133.

17. Шуліка В.В. Іконостаси борисівських майстрів. *Культурна спадщина Слобожанщини: збірка наукових статей*. Число 44. Харків: Курсор, 2020. С.145–155

18. Шуліка В.В. Іконостаси Сумського полку першої половини ХVІІІ століття. *Вісник ХДАДМ*, № 1, 2022. Харків: ХДАДМ, 2022. С.62–72. https://visnik.org.ua/pdf/visnik_ksada_2022-1_06_Shulika_62-72.pdf

19. Шуліка В.В. Коло іконописних зразків, що використовували майстри Чугуєва середини ХІХ – початку ХХ ст. /*Могилянські читання 2020 року. Відбудова християнських святинь України: історія, здобутки, перспективи* /ред. рада: О.В.Рудник (голова) та ін. Київ: НКПІКЗ, Фенікс, 2020. С. 255–262.

20. Шуліка В.В. Чугуївська ікона ХІХ – початку ХХ століття. *Репінський збірник*. Вип 1.Чугуїв репінський, Репін чугуївський /Художньо-меморіальний музей І.Ю.Репіна. Харків: РА «Іріс», 2020. С.49–59

21. Шуліка В.В., Кілочко М.М. Розписи вівтаря храму Озерянської ікони Божої Матері Харківського Покровського чоловічого монастиря: іконографічна програма, сучасний стан. *Тези доповідей ХХV міжнародної наукової конференції «Слобожанські*

читання». Харків: Друкарня Мадрид, 2021. С. 141 – 143.

13. Інформаційні ресурси

1. <http://restorer.kiev.ua/>
2. <https://www.icon.org.ua/>